

Acésta fôia eae
cate 3 côle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto.
duplu alu postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonédia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectori.

Nr. 11.

Brasiovu 1. Iuniu 1878.

Anulu XI.

Sumariu: Archeologia. — Radu. — Vasilie Aronu si operele sale. (Contin.) — Inblandirea calului. — Cumu s'a comu-
nicatu turciloru tractatulu de pace. — Ceriulu pe pamentu. — Bibliografia. — Notitie economice.

ARCHEOLOGIA.

In Bulgari'a, antic'a Moesia si Dacia aureliana se afla, in mani'a celui mai barbaru vandalismu, fórte multe urme ale dominatiunei imperiului romanu, pe care inse sub domni'a turcésca fusese aprópe preste putintia a le cerceta, descoperi si tolosi, cà-ci de si unii pasia-gubernatori iti permitea se faci excursiuni archeologice, erai inse in pericolu cá se te tóce in capu locnitorii, turci séu bulgari, unii cá si altii intunecati si barbari. Din relatiunea ce urmédia aci, vomu védea cumu se sciura tolosi romanii in acestu ramu alu cunoscintieloru omenesci de conjunctiunile actuali.

O excursiune archeologica.

D. ministru de esterne a insarcinatu pe d. Gr. G. Tocilescu se faca o excursiune archeologica in Bulgari'a, si „Monitorulu oficiale“ de eri publica raportulu dlui Tocilescu asupra rezultateloru ce a datu acésta excursiune.

Neputendu reproduce, in intregulu ei, acésta lucrare, o vomu resuma in câte-va linii.

Dn. Tocilescu, inainte d'a trece in Bulgari'a, a fostu silitu a se opri la Severinu in timpu de doue dile. Aci a gasitu espuse in gradin'a publica 16 diverse monumente romane, a caroru descriere o dà, impreuna cu inscriptiunile de pe ele, completate de domni'a-sa.

Acele monumente: 1) monumentulu sepulcrale alu lui Iulius Herculanus decurionele. Inscriptiunea — anterióra secl. III — de pe acestu monumentu e deja publicata de dn. Laurianu si, dupa d-sea, de Mommsen, inse dice d-nulu Tocilescu, cu mai multe erori si omiteri.

2) Monumentu sepulcrale, cu bustulu Iuliei Filumene, scosu in facia si inconjuratu de ghirlande (de pe la inceputulu secl. III). Publicatu asemenea de Mommsen.

3) Unu altariu militarescu de pétra alu primei coorte de sagetari numita Gordian'a 238—244 d. Chr.) Cunoscutu deja de Mommsen.

4) O basa patrata (an. 145 d. Chr.) inaltata in onórea imperatului Piu. Inscriptiunea de pe acestu

monumentu e publicata de Friedlaender, inse gresitu si necompletu.

5) Unu bas-relief, frumosu esecutatu si reprezentandu figur'a unui barbatu si-a sociei sale.

6) Fragmentulu unui monumentu, din care lipsece cu totulu partea cu inscriptiunea.

Trei statue mari romane, fara capete; doue sarcofage, din care unulu cu capacu; verfulu unei colonne; o columna de pétra nisipósa cu postamentulu ei; doue monumente fara inscriptiuni, unulu are pe amendoue laturile cate o figura, celalaltu are o simpla coróna si in fine postamentulu unui monumentu; in facia se vede unu capu de bou, ér' de o parte si de alt'a cate unu leu, ale caroru labe se radina pe capulu boului.

Trecundu apoi in Bulgari'a, d. Tocilescu luà de punctu de plecare alu studiiloru sale Vidinulu, si in speciale fortaréti'a care presenta mai mare interesu, fiindu cà se afla pe locul vechiei cetati romane Bononia, numita, de alti scriitori, Bodene Bydinum, Vadin. Fortaréti'a are 8 bastiône cu 7 poligóne; partea cea mai vechia a ei e fórte aprópe de Dunare, cu numeróse turpuri patrolatere si rotunde; o zidaria bizara si neregulata, contienendu multime de resturi romano bisantine, aduse din ruinele invecinateloru castele, Florentinu, Arcearu si Lomu.

In zidulu din partea sudu-ostica a fortaretiei, d. Tocilescu descoperi doue petre cu inscriptiuni destulu de interesante, dintre care un'a a fostu publicata de Mommsen, dupa Kanitz, inse gresita, si cealalta de Desjardins, inse interpretata gresitu.

D. Tocilescu a solicitatu guvernatorului cetatii, Sarri-pasia, si medicului primaru, Fano-bey, si-a dobanditu dela densii, impreuna cu d. colonelu Crutiescu, comandantele garnisonei, promisiune cà acele petre se voru tramite guvernului romanu, impreuna cu alte obiecte antice din arsénalu.

D. Tocilescu a mai gasitu si unu clopotu din 1785, cu o inscriptiune, pe care Sarri-pasia a promis a'lu inapoia guvernului romanu.

Dela Vidinu, d. Tocilescu a trecutulu la Calafatu, unde se aflau doue monumente, descoperite la Arcerpalanc'a, si transportate aci de dr. Cociu.

Unulu e unu monumentu radicatulu pentru sane-

tatea imperatorilor Septimiu Severu și Antonin. Inscriptiunea lui a fostu până acumu inedită; alu doilea e unu sarcofagu de pétra cristalina, violeta închisu. Inscriptiunea e cu totul stérșă.

La Bela, langa Belogradik, soldatii au gasitu doue altare: unulu fara inscriptiune, si-alu doilea cu o inscriptiune care arata că a fostu radicat diu-lui Hercule de sclavulu Epodes, pentru sanetatea lui Augustus Aurelius, stapanulu seu.

Intorsu la Vidinu, d. Tocilescu porni la Arcerpalanka, si acolo gasi: o pétra inaltata pentru Ervillia Valeria, soția lui Iulius Valens, duumvirulu; la intrarea moscheei, o placa de pétra antica, frumosu ornamentata, dara sparta in doue bucati; unu leu artisticu lucratu; fragmentulu unei petre cu inscriptiune, din care se mai vede unu strugure si doue frundie; o pétra de marmura, cu inscriptiune cunoscuta si publicata de Mommsen; o alta pétra de forma rara si curioșă, avendu in relief unu scutu si doue sageti incrucisiate. Tóte aceste petre, afara de cea din urma, pe care se redima stalpulu casei lui Stanciu Stoianu, romanu, au fostu adunate si duse la schel'a Arcerului, spre a se aduce in tíera.

La Lom-palanka, s'au gasitu: doue monumente, radicate de sclavulu Hormes pentru stapanii lui; si alte doue, din care unulu represinta in relief doue capete de bou cu cate o stea si celalaltu cu o frumóșă si interesante inscriptiune, care arata că e radicat sub imperatulu Piu, pentru sanetatea lui Titus Vitrasius Pollio, guvernatorele Moesiei inferioare. Bulgarulu, care insocise pe d. Tocilescu in acésta escursiune, a respanditu in orasiu vorb'a că d. Tocilescu gasise o comóra si primariulu, lesne crediatoriu, a tramisu unu cazacu si mai multi bulgari, că se scormonésca acele locuri si se ia petrile, astufeliu că d. Tocilescu le-a potutu relua numai dupa o mica disputa.

La Rahova, nu s'a gasitu decat o pétra cu o inscriptiune gréca de 13 renduri. Ea a fostu transportata la Bechetu. Escursiunea nu s'a mai potutu urma, din caus'a grentatii comunicatiuniloru, si-a privatuniloru de totu feliulu.

Terminandu acésta scurta dare de séma, felicitamu pe d. Tocilescu pentru bun'a intrebuintiare, ce a facutu de scurtulu timpu de 18 zile, catu a caletoritu in Bulgari'a. (Dupa „Romanulu“ 26 Prieru 8 Maiu.)

R A D U.

Poema de Ronetti Roman.

(Fine.)

III.

Poem'a incepe prin Adio, ce acestu proscrisu dà tiei sale, adio plinu de duosie, departatu de ori-ce este ura si mania, plinu numai de patriotismu, de sentimentulu nenorocirei si de speranti'a unoror timpuri mai bune. Jun'a generatiune care a culesu

rodulu suferintieloru altora, n'a cunoscutu amaratiunea acestui sentimentu. Cei cari dupa 48 si mai suntu inca, au fostu siliti a se departa, de siguru voru regasi in acestu adio echoulu propriiloru lor sentimente. Si ei, cá si Radu, au disu póte:

Baiete, se'mi culegi unu crinu,
Ce candidu infloresce:
Me voiu gandi la tíer'a mea
Candu crinulu vestejesce,

Si ca unu sacru suveniru
De-a mosiloru mei óse,
Se'mi pui pamentu din ale loru
Mormente glorioșe.

Si ei, in momentul despartirei, cu lacremile in ochi, au adaogatu:

Fà iute... nu... fà mai incetu,
Fà, draga, cumu iti vine.
Acumu, iubitoru, ve lasu...
Ba nu, ve ducu cu mine!

Si ei cu totii au speratu o dulce revedere, au speratu că va veni o di, in care ochii lor voru putea vedea a tiei inviare. S'au intorsu multi, dara vai! nu toti... si cimitirele avare din Parisu si Palerm'a n'au inapoiatu nici chiar' ale lor óse.

Éta strainatatea! Sermanulu exilatu isi readuce aminte tóta viét'i'a sa, si aci este unitatea poemei. Este invederatu că poetulu a voit că in poem'a sa se nu fia actiune. Si-a propusu se ne interesedie la alu seu Radu numai prin espunerea sentimentelor sale. In adeveru ne depinge pe unu nenorocitu, care a vediutu cu incetulu tóte sperantiele sale sdrobite. Timpulu copilariei a fotu fericitu pentru densulu că pentru toti copii: era orfanu, prim'a nenorocire pe care nu o simtia. Isi aduce aminte de basmele din copilaria, pe care i le spunea buníc'a adi disparuta din asta lume dinpreuna cu mic'a sora a lui Radu. Elu uità unu momentu nenorocirile sale, readucându-si aminte de unulu din acele basme. Dara acestu basmu nu este óre imaginea propriei sale vieti, imaginea vietei ori carui omu simte o inima batendu in pieptulu seu. Ce este acésta fata fara corpu, pe care o cauta neincetatu acestu mandru ciobanu, ajunsu, (lucru nesperatu) prin viteji'a sa, ginerele imperatului, si pentru care elu lasa si avutiã si soția si totu. O cunósce óre? Nu, dar' e menitu a o cautá, si candu o gasesce, nu o póte atinge cu buzele sale, fàra cá ea se se disolve in aeru. Ce este acésta fata fara corpu, daca nu insusi idealulu, dupa care Radu a amblatu tóta viét'i'a sa, dupa care amblamu toti fara a avea chiaru speranti'a de a'lu zari macaru. Radu se simte si mai nefericitu că este singuru. Tabloulu vietei sale continua a se desfasiura, si vedemu cu incetulu abisulu desperarei sale. In acésta lume nesimitóre, Radu s'a aflatu singuru, de teneru, fara o mana care se stringa pe a sa. N'a fostu nimeni ca se'i spuna: ce te dóre simtiu si eu. Dar' va dice cineva, este Ddiu care sustiene si mangaie pe oricine. Ddiu! Da, dela inceputu ómenii s'au proster-

nutu, dar' Radu e filosofu. Elu a vediutu religiunile inlocuindu-se un'a pe alt'a, si Ddieulu seu este o dieitia, fara mila, fara ura.

Rug'a omului isbesce in*zadaru audiulu seu.

Unii o numescu natura, ér' ceilalti necesitate. Dar', va dice altulu, vine unu momentu in care angerulu iubirei atinge pe unu omu, ori catu de nefericitu ar' fi, si atunci totulu este uitatu. E adevratu. Si Radu a iubitu unu momentu, dar' vai! iubit'a sa zace adi in mormentu. Dar' in fine, adaoga unu alu treilea, omulu ce ne depingi mai are o scapare: patri'a; póte se apere libertatea, si va gasi daca nu fericirea, celu pucinu pacea prin sentimentulu datoriei implinite. Adevratu este, si cu tóte cà libertatea a datu cu pitiorulu poporului spre a merge la palatu, cu tóte cà pórtu roche de matasa, pietre scumpe pe a ei mana, Radu totusi a luptatu pentru libertate, dar' ai sei l'au isgonitu. Radu dar' n'are nimicu din cele ce sustienu pe omulu de ànima in acésta viétia. N'are familia, n'are iubita, este isgonitu de patri'a sa, nu mai crede decatu in legile naturei. Ce'i remane? De a deveni unu omu cá toti ómenii, nesimtitoriu, batjocoritoriu, egoistu, séu de a muri intr'o buna demanétia, de a cadea sub greutatea singuratatiei si desperarei, ceea-ce se si intempla pentru Radu, mai fericitu decatu altii, cari suntu condamnati a aridica in veci aceea pétra de Sisiphu a vietiei, care in veci recade spre a'i strivi, dar' care, vai! nu'i ucide nici odata. Este dar' o adevrata unitate in acésta poema, care se termina printr'unu epilogu, in care poetulu se radica in contra modului, in care critic'a este adi intielésa, in contra acelui modu de a scrie, cu care tiar'a nóstra a fostu leganata, si ne declara cà e timpulu de a ne schimba, cà-ci in starea in care suntemu adi, daca Romani'a ar' dispara, nimicu n'ar' remanea cá se ne amintésca genului omenescu.

Ce opera de geniú s'ar' oferi gandirei,

Ca se ne planga mórtea, cà-ci amu lasatu unu golu?

Amu facutu analiza fidela a poemei. N'amu lasatu la o parte decatu óre cari personalitati, cà-ci amu prea multa superstitiune pentru autoritatile constituite, pentru a aluneca pe unu asemenea subiectu. Acumu voiu face autorului o intimpinare generala. Autorulu si-a facutu studiele in German'a, si abia de trei ani este in tiara. Candu a facutu Adio (care a fostu publicatu de d. Hajden), nu cunoscea decatu vorbele ce a intrebuintiatu, si pe care le-a luat dintr'o poesia a amicului meu Lapedatu, ce tracta acela siu subiectu, si pe care d. Romanu nu o gasea destulu de buna. Acést'a este unu faptu cunoscutu de multi dintre literatii nostri. D. Romanu de atunci a invetiatu limb'a, si trebne se ne felicitamu de stariinti'a sa; dar' suntu inca in acésta poema unele defecte, cari voru disparea intr'o alta opera; de exemplu nu s'a sfitu de a rima frumóse cu duiósa, à cu e. Acést'a va face se sara puristii nostri.

Nu suntemu asia de severi, dar' credemu si noi, cà e o gresiala.

Defectele cari tienu de neinlesniciós'a maniare a limbei disparu iute; dar' este óre unu defectu déca trasurile generale ale poemei nu suntu destulu de bine accentuate pentru noi Latini, cari ceremu inainte de tóte viguróse liniamente, si suntemu amoresati de forme bine desemnate. Amu aratatu cà este unitate in poema, dar' acésta unitate apare prin reflexiune numai: acést'a vine din educatiunea germana a autorului, si nu micioréza frumseti'a poesiei. Radu aparandu-ne astu-feliu cá intr'o bruma, ne amintesce óre-cumu unele figuri din poesi'a germana, cari, de si neposedandu superabondanti'a de viétia a eroiloru latini, totusi ne atragu printr'unu farmecu alu lor propriu. Spiritulu meu gasesce multa nebulositate si in Karl din Brigandii lui Schiller, si in Werther, si mai alesu in Faust. Si cu tóte aceste tus-trei ne placu; o astu-feliu de placere simtimu si in faci'a lui Radu. Rare-ori amu vediutu in acésta poema acésta lipsa de desemnu in ce privesce amenuntele: suntu inse cate-va versuri pe ici pe colo, cari au unu caracteru prea abstractu. Trebue se te gandesoi spre a petrunde intielesulu unora, si candu cetescu o poesia, cautu o placere, nu o ostenéla. Facu acésta intimpinare fara sfiala, cà-ci tocmai o lauda ce amu de facutu poemei, este cà intrunesce in amenunte desemnulu si colórea.

Autorulu si-a impusu in asta opera dificultati de cari a triumfatu cu dibacia. Radu este prim'a poema in care amu avutu satisfacerea de a vedea alternarea rimeloru masculine in cele feminine, alternare atatu de utila armoniei. Nu ne vomu face o placere, de a nota cu unu condeiu rosii doue, trei gresieli de limba, cari nu voru mai aparea in alte opere. Vomu nota inse, cà ritmulu este perfectu, ceea ce este o calitate destulu de rara la poetii nostri.

Se vorbimu iute, spre a trece la esamenulu ideiloru, de form'a versului. Alexandri s'a servitu de versulu de 16 silabe pentru naratiunea eroica in altariulu monastirei Putna. Domnulu Stefanu, vitézu mare ce-a datu gróza prin pagani. Altariu santu crestinatatiei astadi vrea se faca daru, etc. D. Romanu a facutu din acestu versu, versulu de naratiune ordinara, si a triumfatu cu mare dibacia de dificultatile ce a avutu a intempina. Este unu adevratu serviciu facutu literaturiei. Mai pucinu ne place versulu ce a adoptatu pentru basmu. In generalu basmulu acesta nu prea suna romanescu nici in conceptiunea sa, nici une-ori in stilu. Acestu basmu autorulu ne asigura cà este romanescu: eu banuescu cà l'o fi cetitu in vr'o imitatiune germana: acésta intrupare a idealului in fat'a fara corp, nu prea imi pare tieranésca. In fine voiu nota o gresiala de gustu, unica in tóta poem'a: vrendu a arata jalea curtiei imperatesci, fiindu cà s'a ivitu unu balauru in domnia, autorulu ne dice cà toti ómenii si tóte lucrurile suntu cernite si apoi adaoga:

Barb'a loru mosii negru au vapsitu.

Nu potu suferi acést'a. Este o adevrata lipsa

de gustu, de care me miru cu atatu mai multu, că este singura.

IV.

Se cautamu acuma omulu in oper'a sa. Se vedemu ce idei are, si daca adaoga sau nu ceva la tesaurulu ideiloru exprimate de literatur'a noastră. Am o grea vorba de justificatu: amu disu că această poema n'are sémanu in literatur'a noastră si adaogu, spre a'mi face crim'a mai mare daca me insielu, că d. Romanu promite prin această poema de a fi alu nostru Heine sau Musset, inse fara scepticismu. Radu isi iubescé tiar'a ingrata, pe candu Musset ne dice ca'i place si Spania si Italia. Amu cu atatu mai multu dreptulu de a cauta pe omulu in autoru, cu catu d. Romanu comite in epilogu imprudentia de a scrie:

Amu desvelitu o viatia, de viati'a mea rudita,
Cantatu-amu suferintie de cari amu patimitu.

Voiu face multe citatiuni si sunt siguru că lectorii nu se voru plange. Antaiu trebue se le marturisescu, că le presintu unu omu teribilu, antaiu pentru femei.

Nici o fata 'n lume n'are adancimea de simtire,
Că fetiőr'a romanésca ce'i patrunga de iubire.
Foculu sudului ferbinte, mostenitu de mosii sei,
Cu a nordului candóre se unescu in sinulu ei,
Natiuniloru streine povesti-voiu cu mandria,
Că iubirea cea mai dulce e 'n frumós'a Romania.

Si apoi pentru barbati: are nefericirea de a nu gasi bunu mai nimicu. Antaiu nu e multiamitu de literatur'a noastră:

Nu cantu deminutive in utia, el si ica,
Cum spiriteloru pacinici le place a canta;
Florica mititica, fetica gingasica
Suntu lucruri de minune, — dar' nu le potu gusta.
Nu crede in prieteni:
La noi „prietenu“ este curatulu velu sub care
S'ascunde clevetirea cu ochiui de vulturu,
Cé totu mereu pandesce, si fara de monstrare
Descoperiri anuntia multimii de 'mpregiuru.

Poetulu nu póte suferi pe coonasi de astadi,
caroru le trebue atat'a pomada, si cari suntu,

Dupa haina, o papusia, dupa minte dobitocu.

Dar' ce urasce mai multu de tóte, suntu criticii
cei din diu'a de adi.

Da sciu că poesi'a privita'i cá ridiculu,
Si artele divine ca flórea vestejescu,
Că numai criticastrii suntu vecinici cá nimiculu;
Neperitori cá mórtea, cá reulu se 'nmultiescu.

Ca capete desiarte de ori-si ce gandire,
Lovescu in ori-ce carte, facundu unu sgomotu greu;
Luptandu-se cu umbra'i cu propria'i orbire;
Dintr'ensii fia-care se crede-unu semi-zeu.

In sufletu vanitate, nerusnare 'n facia,
La gátu cravata alba si ochelari pe nasu,
Semidieutii nostri de tóte se agatia:
E fórte tristu d'o parte, de alta are hasu.

Si autorulu concludé prin a dice:
Doi singuri pan'acuma, Hajdeu si Maiorescu,
Cu gustu si cu simtire la noi au criticatu.

Acésta dreptate adusa la acesti doi escelenti critici, nu ne-a impiedecatu inse de a lua condeiu.

Radu e unu liberu cugetatoriu. Elu vede Pantheonulu deschisu, in care zacu divinitatile mórte. Amu disu că desemnulu si colórea suntu strinsu unite in oper'a dlui Romanu. Cetiti urmatórele versuri si spuneti de n'amu dreptate:

Venerea si ea e mórta; mórta — inse totu frumósá!
Ce de forme 'ncantatóre! Ce figura-armoniósá!
Buza'i dulce ca pecatulu, rosia ca-a sperantiei zori
Fruntea'i alba ca-inocenti'a si obrájii doue flóri.
Parcă n'ar' fi mórta inca, parcá dórme si viséza.
Sinu'i nu se misca óre? N'ar' para ca re'nviéza?
Mórta'i — Ochiulu ei albastru, vai! se uita neclintitu,
Par-cá-unu gandu prin capu'i trece, par-cá simte cá-a muritu.

Pentru a ne depinge pe Iehova, crudulu dieu alu israelitiloru, poetulu ne va spune:

Naltu, betranu cá-o piramida si cá ea atatu de tare
Sta, Iehova, dieulu aprigu, ce-a traitu din resbunare.
Fruntea'i ce pastrédia inca aerulu ingrozitoriu,
Braçiu'i radicatu ce pare c'amenintia cu omoru,
Spunu că gandu'i celu din urma fu: respata indiecita.
Este unu aspectu puternicu, o furtuna impietrita.
Unu vulcanu ce povestescé, cá a arsu si cá s'a stinsu.
Că batjocura resuna, cá o hula din adinsu,
A poporului seu imne, care 'n órb'a sa credintia,
Pacea mortiei chiar' nu crutia si totu canta-a sa potintia.

Autorulu scie, candu vrea, se'si exprime ideia printr'unu versu energicu. Spre a ne depinge diferinti'a intre coruptiunea timpului nostru si secolurile trecute, elu ne dice că strabunii nostri:
Iubeau far' de pomada si se luptau desculți.

Acésta poema e plina de imagini, vrea poetulu se ne depinga starea lui Radu: va dice de reulu ce'i ingana gemetele:

Că respinsu e din sorginte, póte cá si lui e jale.

Éta o alta frumósá imagine:

Laculu limpede se atrica, candu s'astupa-alu seu isvoru
Si o inima curata, candu petrece far' amoru.

Éta unu altu esemplu de energia melancolica:
De candu traiescu cu ómeni, si canii s'au stricatu.

Admirati si această strofa:

Unu preotu ii pronuntia o cuventare absurda
Afarai frigu. Cosciugulu se lasa diosu cu zoru.
Cadu bulgari peste bulgari cu pravalire surda;
Asia resuna tob'a pe campulu de omoru.

Cine n'a admiratu acelu versu de Alexandri din Groza, in care ne presinta pe unu mosnégu scotiendu doui bani netedi din vechi'a sa punga,

Éta ceva ce e totu asia de fericitu:

A arboriloru ramuri in albu suntu imbracate,
Si a mortiloru stafia se pare cá ar' fi,
Candu trecatorulu nóptea le vede nemiscate,
Trei cruci isi face iute, sfiindu-se-a privi.

Urmatórea descriptiune a primaverii nu o potu compara, decatu cu descriptiunea ce ne-a datu Lucretiu in primele versuri din poem'a sa: De rerum natura. Observati cata armonia este in aceste versuri, si notati catu de stapanu e d. Romanu pe acestu versu atatu de greu.

Éca timpulu primaverei. Sórele stralucitoriu
Cu splendóre aurita 'nveluesce campu si-ogoru.
Cu ferbintile'i sagete érn'a vechia o petrunde,
Eá lovita, se retrage si in munti inalti s'ascunde.
Iar' pamentulu se trediesce si deschide ochii vii,
Cu podóbele pestritie elu incepe a se gati,
Si din peptu'i plinu întóna canteclulu de reinviere,
Azuriulu ceriu asculta si suride de placere.
Riurile-in nerabdare albi'a loru parasescu,
Din livedile de-aprópe mai departe in campu privescu,
Par' cà-ar' vrea se se convinga daca'i vestea adeverata
Cà sosit'a primavér'a — primavér'a adorata.

Asiu potea indicá, daca n'asiu vrea se me mar-
ginescu, comparatiuni de facutu cu bucati ale lui
Sihleanu, Lamartine si altii.

Aceste citatiuni suntu suficiente in ce privesce
art'a; dar' vedu cà, nu sciu cumu, pentru a aratá art'a
dlui Romanu, m'amu departatu dela insusi d. Romanu.
Spiritu poetului fia natur'a, fia circumstantiele —
de si probédia cà scie chiar' se glumésca, imi pare
totusi cà escelédia in melancolia. Proba suntu urma-
tórele versuri atatu de atingatóre:

Dar' te-intrebu, in césulu groazei nu ti dulce se gandesci,
Cà de patimi si necasuri totu nu singuru patimesci,
Cà se afla-ori unde unu sufletu, ce-a ta viétia impartiesce,
Ranele ce sórta'ti bate linu cu man'a i potolesce?
Si'n momentulu celu din urma pe alu veciniciea pragu,
Ce de scumpu remane óre, daca nu'i unu sufletu dragu,
Ce respunde cá unu echo la-a ta ultima dorere?
Este-o mangaiere trista — dar' totu este-o mangaiere.

— D. Romanu este unu realistu in acestu in-
tialesu, cà nu se sfiesce de vorb'a propria. Cu o
ironia care se aliadia fórté bine cu melancoli'a, elu
arunca dameloru vitióse energi'a vorba de précur-
via, si adaoga apoi cu spiritu:

Romanesc'a „précurvia“ n'o se placa, e nefastu;
Frantiuzesc'a „adulteria“ in adeveru e multu mai castu.

Daca cineva s'o indigna de acésta vorba, amu
onóre a'i dice, cà ar' face mai bine se se indigneze
in contra aceloru ce comitu fapt'a, nu in contra
aceloru, care o denuntia. Alesandru Dumas fiílu, acestu
autoru atatu de parisianu, atatu de delicatu, nu se sfiesce
de a dice, cà ar' fi multu mai pucine femei culpabile, daca
societatea in locu de a dice: Dómn'a cutare este in in-
triga cu cutare, séu vre-unu altu eufemismu ejusdem
farinae, ar' dice curatu vorb'a, de care eu inse voi
scuti pe lectorii mei.

Marele meritu alu d-lui Romanu, pentru mine
este mai pre susu de tóte, sum'a de idei, de gandiri
ce a pusu in aceste 72 mici pagini. Este admirabilu
candu se intréba:

Dar' in fine ce e scopulu viermelui nascutu din prafu,
Joculu unei sorti ascunse si alu intemplieriei jafu,
Cà 'n ardóre se muncesce, viétia sufletésca 'ngana,
Nu remane densulu óre lipitu vecinicu de tierina?
Ce e scopulu? Consultéza mandrulu sóre de pe ceriu,
Ce'i incatenatu si densulu in alu sortiei jugu de feru
Si odata inghetia-va cá si inim'a in mine —
Lun'a schimbátóre 'ntréba-o, tóte steléle senine,
Dantiulu mortiloru ce trage cu faclii pe firmamentu,
Si-ncongióra 'n totu-dé-un'a-ala universului mormentu —

Ei! intréba-le de scopulu circularéi loru fatale,
De le place loru crudimea sortiei órbe infernale?

— Cine nu va aplauda versuri cá aceste:

Vai de tiér'a trista 'n care, chiar muierea e corupta
Si-aste 's mamele menite se ne crésca némulu nou!
Perspectiva e splendida — cá gain'a-asia si ou.

In acésta carte in adeveru intalnescu la fia-care
pasu idei maretie exprimate in versuri minunate. Re-
comandu mai alesu convorbirea ciociloru in cimitiru,
ideia imitata dupa Hamlet, si aceea admirabila bucata
dela pagin'a 48, care incepe la Ear un'a. Poetulu
vedindu cà tóte suntu numai o vanitate, o ilusiune,
ar' vrea se destepete pe visatori, si apoi se opresce
dicúndu:

Póte s' visuri — dar' placute, póte'i visu si-a mea dorere.

Amu disu mai susu, cà basmulu nu mi se pareá
prea romanescu. Dn. Romanu inse a reusitu perfectu
in canteclulu Nataliei, pe care ilu damu aici:

Paserica cantatóre,
Vesela ce te-ai nascutu,
De ce'n doina 'ntristatóre
Canteclulu ti-ai prefacutu.

Paserile candu s'aduna
Intonandu armoniosu,
De ce vocea ta resuna
Tremurandu asia diuosu?

Singuratica de-o parte
De ce stai in corulu loru?
Si de ce nu iai tu parte,
Candu spre ceriu se 'naltia 'n sboru.

„Vocea 'mi este ragusita,
Aripa'mi o miscu cu greu,
Inim'a 'mi e-adancu mahnita,
Dar' de ce? nu sciu nici eu.“

Citatiuile au fostu suficiente pentru a se con-
vinge lectorulu de adeverulu ce amu disu, cà acésta
carte n'are sémanu in literatur'a nóstra, pentru a ve-
dea cà dn. Romanu este unu adeveratu poetu filo-
sofu, este mai multu decatu unu autoru, este unu
omu, si intrunesce frumseti'a imaginei si tari'a euge-
tarei, o espresiune colorata si totu-dé-un'a simpla,
nici odata facúndu abusu de acele afectatiuni cari
ne supara la multi poeti. Oper'a d-lui Romanu este
o mare promisiune de viitoriu, si suntemu siguri cà
d. Romanu nu va lasa la scadentia se fia politia
protestata. O dicemu acést'a, cu incredere in viitoriu
si in publicu care, fia mai tardiu fia mai curendu,
scie se aléga pe celu bunu din cei cari nu'lu valo-
rédiá. In acésta sperantia, punu capetu printr'unu
simplu la revedere cu vreo-alta fericita ocaziune, a-
cestui studiu asia de lungu.

(Dupa „Romani'a libera“). B. Florescu.

Vasile Aronu si operele sale.

(Urmare.)

Iata Casandr'a legata
 Tóta in lacremi scaldata,
 Din biserică rapita
 Se tragea fôrte casnita
 Cu perulu giosu pe spinare
 Glasuindu cu tipetu mare.
 Noi intr'acolo fugimu
 Cu armele ne pornimu
 Iar' Troianii au fostu dusu
 Si de pe altariu de susu
 Totu spre noi focu sagetá.
 Si uritu ne improscá
 Fiindu cá Grecii armati
 Si cá densii inbracati
 Atunci Grecii catraniti
 Si mai tare flacariti
 Pentru Casandr'a rapita
 Mai tare se intarita
 De tôte parti ne-incungiura
 Mai asprii dintre toti fura
 Si se atítia mai reu
 Din feciorii lui Atreu,
 Grozavulu Ajax si tóta
 Aspr'a Dolupésca glóta.
 Venturile candu pornescu
 Si de tôte parti izbescu
 Padurile tristu resuna
 In mari se face furtuna
 Intr'acestu chipu noi eramu
 Cu Grecii ne frementamu.
 Grecii cei imprastiati
 Cu viclesingu improscati
 Intorcundu-se 'n napoi
 Ne cunoscú bine pe noi
 Mai multi fiindu ne resbescu
 Ne prindu si ne asuprescu
 Horebu mai intaiu cu greu
 De man'a lui Peneleu
 Se ucide, dupa elu
 Si Rifeu celu tinerelu
 Troianu bunu straduatoriu
 De dreptate iubitoriu
 Hipanis cu Dimas pere
 Cuprinsi de mare dorere
 Pantea inca se omóra
 O! o! Troienésca para!
 Fii tu mie marturie!
 Cu catu de mare tarie
 Pentru tiara m'am ostitu?
 Si cate amu patimitu?
 Totusi m'au scosu Dumnedieu
 Viu dintru acelu hartiu greu.
 Deacolo vr'o cativa noi
 Ne intorcemu inapoi,
 Pucinu mai tardiu Iftu
 Si Pelias celu ranitu,
 De Ulises fara veste,
 Vedemu cá strigare este
 La cas'a imperatésca
 Gandeai ca se prepadésca
 Lumea tóta, cate suntu
 In vezduhu si pre pamentu;
 Asia ne vedemu cuprinsi,
 Si de Grecime invinsi.
 Vinu cá nesipulu pe mari,
 Se suie pe zidu pe scari,

Cu stang'a se apara
 Cu dirépt'a capará
 Iara Troianii cazniti
 Si de Grecime trasniti
 Si vediendu-se invinsi
 Si de tôte laturi prinsii,
 Turnurile isi obóra
 Cadu pe cási prinse de para.
 Altii la porti se grabescu
 Aceste le strajuescu
 Rivn'a mi se innoi
 Inca a me mai porni
 Odata a me luá
 Spre a potea ajutá
 Imperatésicii polata
 Unde erá mare céta
 Si o nespusa multime
 De ostasi dintre Grecime.
 Erá usia in polata
 Greciloru ne aratata,
 Pe care dintr'a sa casa
 Andromache¹⁾ cea frumósa
 Adesu fara slugi esiea
 Si la socrii se ducea,
 Cu tinerulu pruncu in braçia
 Sarutandu'lu cu dulcétia.
 Pe acea usia m'am dusu
 M'am suitu pe casa susu
 Unde Troiani mai multi stá,
 Si la vale sagetá.
 Stricamu turnulu celu frumosu
 Din unghiulu celu nodorosu
 Care erá redicatu
 Si de pe casa inaltiatu
 Unde celu ce se suiá
 Tóta Troi'a o vedea
 Corabiile grecesci
 Cu taberile ostesci.
 Asia noi ne apucamu
 Toti de turnu cá se'lu stricamu.
 Turnulu asia tocmitu este
 Spre Greci cade fara veste
 Cadiendu fôrte multi omóra,
 Inse altii-su in locu iara
 Cu caramidi, pietrii late
 Tipámu in partile tôte
 Pyrrhu la cea dintaiu usia
 Cu pofalnic'a sa gusia
 Se vedea standu tintinatu
 Podobitu in frumsetiatu
 Cu arme stralucitóre
 Cá si unu belauru care
 Esindu din pamentu afara
 In vesel'a primavéra
 Típa pelea se tocmesce
 Se 'ngrasie, se lucesce
 Merge prin ierb'a udósa
 Cu spinare luciósa
 Cu capulu susu redicatu
 Cu trii limbi in frumsetiatu.
 Stá si Perifas celu mare
 Si Automedon, care
 Alta grigia nu avea
 Fara catu de cai grigea
 A lui Achilles vestitulú
 Si in lume proslavitulu.

¹⁾ Andromache, nevast'a lui Hectoru.

Stá ferbintea tinerime
 Stá a Scyrului¹⁾ multime
 Apuca óstea alésa
 Se suie si ei pe casa
 Pe unde gasescu suisiu;
 Rupu; punu focu la coperisiu
 Pyrrhus secure gasesce
 La pragu se tamaduesce
 Pe alte socii mai chiama
 Usi'a cea grea de arama
 O iau din titina giosu
 Zdrobescu si stalpulu celu grosu
 Facu o nespusa spartura
 Mai cá o gura de siura.
 Se vedu in polata tóte
 Lucruri mari si minunate,
 Se vede acea alésa
 A craiului Priamu casa,
 Si alu altoru imperati
 Mai nainte reposati.
 Ostasii in usia stá
 Cas'a de plansu resuná.
 Femeile infricate
 Si de plansu mai innecate
 Usile inbracisiaza
 Le saruta si ofteza
 Pyrrhus cu deadinsulu stá
 Nici de cumu regazu nu da
 De straji nu prea multu ii pasa
 Se sucesce, se indésa,
 Asia usile se strica
 Nu-i stá 'npostriva nimica.
 Pe 'ncetu multime grecésca.
 Intra 'n cas'a 'mperatésca.
 Ucidu pe cei mai de frunte;
 O ce plansu! ce lacremi crunte!
 Pe Pyrrhus l'am vediutu eu:
 Pe doi fii ai lui Atreu
 Cumu in pragulu usiei stá
 Batea si pe mórte dá.
 Stá Hecub'a³⁾ cu ai sei,
 Si o sutá de femei
 Si Priamu craiulu ranitu
 Langa altariu tota smolitu
 Sangele din ei curgea
 Si peste altariu stropea
 Cincidieci de cási minunate
 Pentru viitoriu gatate
 Stricandu usile slavite
 Cu auru inpodobite
 Le cuprindu, le umplu tóte
 Iute grecescile glóte
 Cetatea prinsa vediendu
 Usile cadiute standu
 Si protivniculu in casa;
 In zadaru betranulu pasa,
 Cu manile tremurandu
 Sabi'a la sioldu legandu.
 In casa cam la mijlocu
 Erá altariu, ardea focu.
 Langa elu arboru frumosu
 Si fara sama umbrosu,

¹⁾ Scyrului: Scyri'a era ostrovu, in care inperatiá Licomedu, la care Thetis a fostu lasatu pe Achilles inbracatu in vestminte femeiesci, cá se nu mérga la batae. Acestu Ulices²⁾ (sic) din Deidami'a fat'a lui Licomedu a avutu fecioru pe Pyrrhus.

²⁾ Asia e in manuscríptu, dara trebue se se puna Achilles.

³⁾ Hecub'a. Muierea lui Priamu, fat'a lui Cisseu craiului Traciei.

In care tinea ai sei
 Craiulu Troiei Dumnediei.
 Aici cu nespusa jale
 Cu fetisiórele sale
 Hecub'a ingenunchiase
 Si de plansu mai lesínase.
 Iara candu vediu armatu
 Pe Priamu alu seu barbatu
 Cu arme, care portá,
 Candu inca tineru erá,
 Porni cu mare tarie:
 Ce e acea nebulie?
 O iubite peste tóte!
 O amarite barbate!
 Incatrau alergi armatu?
 Vremea acumu s'au ciontatu
 Cu arme a te gati
 Cuiva a te 'npostrivi.
 Tipa arm'a giosu in locu
 Si te arunca in focu.
 Asia graindu man'a tinde
 Pe betranulu Priamu prinde
 Si ilu trage langa sine,
 Genele de lacremi pline.
 Lata unu fecioru alu seu
 Polites necajitu greu
 Fuge de Pyrrhus ranitu
 In sange totu invelitu
 Prin prítvare si prin casa
 Pyrrhus tótu dupá elu pasa
 Deci tinerulu fáca vede
 Pe tatalu seu unde siéde
 Cade la a lui pitióre
 Si fara zabava móre.
 Atunci Priamu necagitu
 Cu mania s'au pornitu
 Tie, dice, o tirane!
 Alu direptatii dusmane!
 Dumnedieu sfantu se-ti platésca
 Dupa fapt'a tiranésca
 Ce facusi cu fiulu meu;
 Si de este Dumnedieu
 De este vr'o direptate,
 Se scii cumu cá te va bate;
 Achilles acelu vestitu
 Din care te dici prasitu
 N'au fostu asia catra mine
 Scia legea firei bine
 Nici decum nu ucidea
 Pre cei ce supunea,
 Pe Hectoru mortu l'au lasatu
 De pe lege l'a 'ngropatu
 Pe mine m'au sloboditu
 De acasa amu venitu.
 Asia Priamu si indata
 Slobóde a sa sagéta.
 Sagét'a slaba silesce
 Iar' nimicu nu foloscesce
 Lovindu coifulu scilipiciosu,
 Au cadiutu in pripa giosu.
 Caruia Pyrrhus cu price
 Si cu mania ii dice:
 Dute tu si povestescce
 La tatalu meu me píresce
 De cele ce ai vediutu,
 Ca eu astadi amu facutu.
 Mergi dupa fecioru betrane
 Mergi, mori si tu cá unu cane.
 Asia graindu stang'a tinde
 Din napoi de pertu ilu prinde.

Ilu trage fara de mila
 La altariu cu mare sila.
 Cu dirépt'a se sucesce
 Sabi'a o invertesce
 Si o 'nplanta pana 'n osu,
 In betranulu ticalosu.
 Aicea fú seversirea
 Aici lui Priamu perirea
 A unui craiu proslavitu
 In lumea tóta vestitu
 Pentru tieri, care avea,
 Némuri, care stapanea,
 Craiulu acelu minunatu
 Zace cá unu trunchiu uscatu.
 Aceste catu amu privitu
 Eu inca m'am ingrozitu
 In pof'ta acea ferbinte
 Iute imi aducu aminte
 De tatalu meu celu iubitu
 Care au vietuiutu
 Cu craiulu mortu o viatia,
 Acuma betran'a facia
 Ce va face fara mine
 Nice calea vediendu bine?
 Nice putendu a umblá
 Ba nice a se miscá.
 De Creus'a parasita
 De cas'a cea jefuita
 De Ascanie iubitulu
 Alu meu fiu si multu doritulu
 Grigié multa me 'mpresura
 De tóte parti me 'ncungiura
 Ai mei toti me parasise
 Toti inspaimentati fugise.
 Mai numai singuru eramu
 Si tare me ingrigiamu
 Atuncea Elen'a iata
 De spaima mai inghietata
 La biseric'a slavita
 A Veastii cei multu marita
 Prin intunerecu petrunde
 Si intr'insa se ascunde
 A focului luminare
 Facea o lumina mare
 Si aratá in catrau
 Se intorcu piciorulu meu.
 Elen'a erá ascunsa
 Si cu ghimpu mare petrunsa,
 Ca-ci ca ea pricinuisse
 Foculu celu ce se scornise.
 Se aprinse si mai tare
 In inima-i foculu mare
 Sciindu ca e vinovata
 Precumu sciea lumea tóta.
 Eu gandeamu singuru in mine:
 De Elen'a totu e bine,
 Ea se va duce acasa
 Si va fi imperatésa
 In tier'a sa cea grecésca
 Langa vatr'a parintiasca.
 O amaru! o vaiu de mine!
 Atuncea se moriu mai bine!
 Tristu Priamu s'au omoritu
 Trecundu-i arm'a prin gátu.
 Cetatea se prepadi
 Multimea se pustii.
 Iar' Elen'a se traiésca
 In tiar'a ei se domnésca?
 Sciu ca nu e vitegie
 Acést'a totu omulu scie

A ucide o muiere
 Totusi gróznica dorere
 Ce me petrunse nu lasa
 Se mai mérga ea acasa.
 Decatu curv'a va trai
 Mai bine eu voiu peri:
 Asia eu singuru graiescu
 Si asupra ei pornescu
 Iara maic'a mea indata
 Inainte mi s'arata
 Cu vestmentulu stralucindu,
 Cu faci'a tóta sclipindu
 Si cu man'a cea dirépta
 Me prinde dicundu, astépta.
 Ce te manii, ce grabesci?
 Ce judeci? ce socotesci?
 Unde este gandulu teu?
 Nu gandesci, ca'i umbla reu.
 De Creus'a, de fecioru
 De alu teu mai bunu odoru,
 Si de iubitulu parinte
 De ce nu'ti aduci aminte?
 Acestia ar' fi peritu
 De nu eu i-asiu fi pazitu.
 Sabi'a i-ar' fi taiatu
 Sau foculu i-aru fi mancatu.
 Tie Elen'a nu-ti place
 Inse rabda, n'ai ce face.
 Dumnedieiloru placura
 Dumnedieii asia vrura
 Troi'a se se prepadésca
 De tari'a cea grecésca.
 Ia sam'a si te grigiesce
 Si la maic'a ta gandesee
 Eu insumi te-oi luminá,
 Si se cunosci iti voiu dá.
 Tiene poruncile mele
 Si nu te teme de rele.
 Unde-i vedea ne'ntocmite
 Petrii multe gramadite
 Si fumu grosu in susu esindu
 Aerulu totu imputiendu
 Se scii, ca Neptunus strica
 Si face tóte nimica.
 Acolo Juno armata
 Prin porti a stá nu incéta
 Si pe greci de buna sama
 Din corabii ea ii chiama
 Pallas inca catranita
 Susu in cetate sucita,
 Susu de pe nuori sclipesce,
 Si cordisiu in giosu privesce
 Ba si Jupiter celu mare
 De greci multa grigia are
 Le trimite ajutoriu
 Si le da in óste sporiu.
 Deci fiule, iute, iute,
 Fugi, si din cetate dute.
 Asia Venus imi graiesce
 Si minteni se potopesce.
 Atuncea mi se arata
 Chipuire minunata
 Cetatea tóta ardiendu
 Flacar'a tóte mancandu
 In ce chipu in munte susu
 Unde pastorii s'au dusu
 Si arborulu celu vechiu taie
 Pana candu vedu ca se móie
 Si asia ilu aninéza
 Catu pare ca o se cadia

Arborulu multu se clatesce
 Candu odata se pornesce
 Cade giosu fara de veste,
 Totu ce pe langa elu este,
 Strica, rupe, si turtesce
 Omóra totu si sdrobescse.
 (Va urmá).

Inblandirea calului.

Din manualulu lui J. S. Rarey, comunicatu de I. G. Baritiu.

Un'a din cele mai mari fapte ale omului cu privintia la regnulu animalu au fostu fòra indoiala inblandirea calului. Acés'ta inse nu au fostu lucru de o singura di, ci asemenea altoru perfectiuni au trecut prin unu lungu stadiu de iucercari si descoperiri. Omulu 'si-au supusu mai antaiu animalele mai inferiore, pe care le putea prinde si inblandi mai usioru si se folosi multu tempu numai cu boi, magari si camile in loculu sprintenului si delicatului calu. Tocmai in urma a fostu supusu si acestu animalu nobilu, din caus'a ignorantiei marginite si neabila a naturei acestui animalu, si prin urmare din caus'a incapacitatiei lui de a'lu governa. Singuru acésta inpregiurare este o proba suficienta pentru sublimitatea calului asupra celorualte animale.

Tóte inventiunile si descoperirile omulu mai totu-deaun'a le au inceputu cu principii simple si apoi treptatu le au perfectionatu. Marea fortia motrice, care inverté rófa machinei pe pamentu si care blandiesce océnulu, au fostu descoperita prin aborii unei caldarusie de ciaiú; asemenea si fortiele calului, care cedu numai acelora ale vaporului, au fostu cunoscuté omului prin incercari si scrutari.

Din cele mai bune informatiuni aflamu, cà in decursu de aprópe patru mii de ani calulu a fostu sociulu fidele alu omului, oferindu'i labórea sa si ajutandu'lu cu calitatile sale. Acelora, cari 'lu gubernédia prin fortia bruta si cari nu simtu frumseti'a si placerea, care resulta din cultur'a naturei lui nobile, pentru aceia calulu nu este decatu unu servitoriu periculosu si plinu de scaderi; pentru Arabu inse, pentru care calulu este orgoliulu vietiei sale si care 'lu scie governa prin legile bunetiei, elu este unu animalu cu totulu altulu. Modulu cumu elu este tractatu dela nascere 'i dà o iubire si familiaritate atatu de mare facia cu domnulu seu, precumu asemenea nu este cunoscuta in nici o alta tíera. Arabulu si copii sei, iép'a si manzulu ei locnescu sub acelasu cortu si cu tóte-cà gýtulu iepéi adesea servesce cá perina copiiloru cari se jóca, totusi nu se intempla vre-o nefericire: pentru cà iép'a se ingrigiesce de copii cá si pentru manzulu ei. Amorul reciproc intre calu si domnulu seu este atatu de mare, cà la chiamarea acestuia elu va parasi pe camaradii sei, veselu fiindu totu-déun'a a potea da ascultare vocii lui. Si candu arabulu cade de pe calulu seu si nu este in stare a se redica, elu nu'lu va parasi, ci va

nichedia in ajutoriulu seu; si candu elu adórme, ce 'i se intempla adesea obositu in pustie, atunci fidelulu calu va veghia asupra lui si 'lu va destepta la apropierea ómeniloru séu animaleloru. Adesea arabii 'si invetia caii loru semne secrete si le dau lozinci, pe care le intrebuintiédia in casuri eventuale, pentru a'i indemna la eforturi estreme. Acelea suntu cu multu mai eficace ca acelea barbare ale nóstre date cu pinteni si biciu, ceea ce probédia mai bine urmátórea anecdota: Unu beduinu anume Jabal avea o iépa de unu renume fórte mare. Hassan pasia pe atunci gubernatoriu alu Damascului voiá se aiba iép'a aceea si 'i oferi posesorelui ei sume enorme, pe care inse acesta le refusà totu-déun'a cu o constantia rara. Pasi'a 'si luà refugiu la amenintiari, inse fara se obtiena vre-unu resultatu. In fine se presentà la pasi'a unu beduinu din alta semintia, anume Gafar si 'lu intrebà, cà ce este dispusu a da aceluia, care 'lu va pune in posesiunea iepéi lui Jabal. „Voiu implea traist'a calului seu cu aur“, respunse Hassan. Dupa ce se facù acestu complotu cunoscutu, Jabal 'si insuti ingrigirile sale; spre mai mare sigurantia elu lega unu lantiu de pitiorulu iepéi sale, alu carui capatáiú 'lu legà de unu paru care se aflá in cortu sub pielea ce servea lui Jabal si socii sale cá aster nutu. Odata inse Gafar se furisià in miédiulu nop tiei in cortu si reusi a rupe lantiulu. Inainte de a plecà cu prad'a sa, elu redicà lancea lui Jabal si atingandu'lu cu verfulu 'i dise: „Eu suntu Gafar! Eu 'ti amu furatu nobil'a ta iépa si voiescu a te avisa de timpuriu.“ Acestu avisu corespundea cu datinele pustiiului pentru-cà a fura ceva dela o semintia adversaria, se considerá cá o fapta onorofica. Dupa ce Jabal audí aceste cuvinte, sari in susu si esindu lamentandu-se din cortulu seu se duse lá fratele seu se'i céra iép'a, pentru cà insocitu de alti patru insi din semintia lui se urmarésca in decursu de patru óre pe hotiu. Calulu fratelui seu era diu aceeaasi familia cá si a lui Jabal; totusi nu' era egala; candu era aprópe se ajunga pe hotiu, Jabal 'i strigà: „Pisca'i urechi'a drépta si da'i o lovitura de calcaiu.“ Gafar o facù si iép'a sbura ca fulgerulu, asia cà 'bri ce urmarire aru fi fostu in desiertu. Pisicarea urechiei si lovitur'a de calcaiu erau semnele secrete ale lui Jabal. Socii lui se mirau si erau nemultiamiti cu portarea lui singulara. „Prostule! dicéu ei, tu ai ajutatu pe hotiulu se'ti fure giuvaerulu.“ Elu inse 'i linisci dicèndu-le: „Amu preferitu se o pierdiu, decatu se'i patediu renumele. Voiti voi se suferu eu a se dice la celalalte semintie, cà o alta iépa a fostu mai iute cá a mea? Mie'mi remane celu pucinu mangaierea, cà era necomparabila.“

Fia-care tíera are modulu seu particulariu de a calari; inse in tóte inceputulu se facù intr'unu modu duru si nepasatoriu. Grecii cei cultivati cá si poporatiunile selbatice din nordulu Africeii au calaritu multu tempu fara siea si fara frèu, conducèndu'si caii loru cu vocea séu cu man'a, séu cu o nua sub-

tire, cu care atingea faci'a calului déca voiá se'i dea o alta directiune. Prin o lovitura de calcaiu 'lu inpinteneau si'lu facea se stea apucandu'lu de gura. In fine se introdusera frêulu si zabala si trecura multe secole pana ce se introdusa siéu'a. Scirea cea mai vechia despre intrebuintiarea sielei datédia de pe tempulu imperatului bisantinu Theodosiu, care intr'unu edictu alu seu dela anulu 385 face cunoscutu, cá aceia cari inchiriadia caii de posta, trebue se se prevédia cu sielele loru proprie si cá o siea nu este permisu se fia mai grea de 16 punti. Sielele pentru dame se ivira mai 'ntaiu in Angli'a pe tempulu lui Richard II.

Caii erau deja intrebuintiati de mai multi secolu si numai tardiu ómenii cugetara la crutiarea copitei loru. Celu dintaiu aparatu constá dintr'o sandala de piele, care se legá cá si la ómeni, prin curele si sfóra. Mai tardiu in locu de piele se intrebuintiá placi de metalu, si numai fórte tardiu se introduse potcòv'a de fieru batuta cu tiente.

Cumu s'a comunicatu turciloru tractatulu de pace?

— „Akhbar,“ diariu ce apare in limb'a araba in Smyrna, scrie in acésta privintia lucruri cari paru fi a gluma; cu tóte acestea e adeveratu, ascultati:

„Nu e decatu unu Ddieu, si Mahomedu este trimisulu seu! A placutu Ddieului umbreloru de a dá rusiloru pace! Credintiosii sciú cumu adoratorii icóneloru s'au revoltatu, refusandu tributulu si alergandu la arme, au atacatu pe stapanitoriulu credintiosiloru cu tóta puterea loru si cu inventiunile draocesci ale timpului modernu. Laudatu fia Domnulu! Dreptatea si religipnea profetului au invinsu! Gratiósulu nostru Domnu, invingatoriu, de asta-data numai singuru a esitu triumfatoriu din lupt'a contra caniloru necredintiosi. Pentru cá acumu, n'au fostu cá anii trecuti, fidelii sei v a s a l i, englesii, francesii si italienii, ci numai elu singuru, in fruntea nenumeratiloru canu credintiosi, a invinsu pe revoltati. Sultanulu Hamidu el Ghiazi n'a voitu se ia in considerare ajutoriulu necredintiosiloru; prin acésta elu n'ar' fi facutu decatu se'si peteze glori'a, elu a sciutu cá Ddieu si profetulu voru fi cu elu, si asia a fostu! In nemarginit'a sa blandetia si marinimia, a acordatu necuratiloru canu crestini pacea, ce ii cereau. Primesce, o poporu alu credintiosiloru pacea, care domnesce dela Stambulu in tóta lumea! Inse auditi si voi, ovrei, crestini si pagani necredintiosi, auditi si intielegeti rusínea, care a pus'o pe rebelii cei credintiosi! Fratele stapanitoriului dela Moscuva, va veni indatu la Stambulu cu o puternica suita, compusa din fruntasii armatei sale, si in pulbere si cenusia se va cáf si'si va cere ertarea inaintea luminei lumii. Tributulu indatinatu si remasu indreptu, atunci se va plati, si dupa acést'a, stapanitoriulu credintiosiloru, in blandetia sa nescata, va confirmá de nou pe

stapanitoriulu dela Moscuva, in calitatea sa de locutiitoriu vasalu alu tierei sale. Cá se nu mai isbucnesca inse si de alta-data revolte si opunere, Sultanulu cá celu mai mare domnu alu pamentului, a ordonatu cá 50,000 de rusi se remana cá ostatici in provinci'a sa, Bulgari'a. Ceialalti canu necredintiosi se potu intórce in patri'a loru, inse numai dupa ce voru fi trecut cu cea mai mare reverentia prin Stambulu sau pe langa elu. Asia umileste Domnulu pe toti aceia, cari se ridica impotriva stapanitoriului credintiosiloru. Ia aminte, o poporu alu credintiosiloru si multiamesce lui Ddieu, care totu-deaun'a tiene cu ai sei. Laudatu fia Domnulu, pace tramisului seu, Mohamedu!“ (Trad. dupa R. I.)

Ceriulu pe pamentu.

Dupa Eugen de Sobbe. de I. G. Baritiu.

Fericirea este marea tiente la care aspira omeniea intréga. Fericirea este sublinulu lucru spre care 'si indreptédia privirile fia-care fiintie cugetátóre. Sér'a omulu se culca luandu firma decisiune de a inainta spre fericire, si demineti'a se radica din aster nutu érase cu dorinti'a se ajunga fericitu. Inse de regula elu se si multiumesce numai cu atat'a. Dorinti'a o nutresce fia-care; inse adeveratele midiuólce, care l'aru potea conduce intr'acolu si 'i aru potea netedi calea, remanu nefolosite si neurmte.

Se aruncamu o privire asupra bunuriloru acestei vietie, cá midiuólce ale fericirei nóstre pamentesci. Nu este óre activitatea aceea, care ni le procura si conserva? Prin ce potemu ajunge la avuti'a? Prin labóre (munca). Prin ce potemu remanea in posesiunea avutiiloru nóstre? Prin o labóre continuata. Prin ce ne conservamu sanatatea? Prin urmarea unui modu rationabile de a trai. Prin ce ajungemu la onórea adeverata? Prin aspiratiune neobosita de a ne face utili societatiei. Prin ce ajungemu a fi obiectulu simpatieloru generale? Prin ajutoriulu si serviciulu valuntariu, pe care 'lu oferimu de aprópelui in ori-ce necasu si la ori-ce ocaziune. Prin ce ne potemu castiga bucuriile acestei vietie si placerile fericitóre ale familiei? Prin o ingrigire si activitate onesta pentru ai nostri. Pri ce potemu ajunge cá se fimu incongiurati de amicii nostri pana la finea vietiei si a remanea neinitati in memori'a loru chiaru si dupa mórte? Prin fidelitatea si urbanitate facia cu ei, prin intrebuintiarea fortieloru nóstre pentru ei, prin o sacrificare marinimósa pentru ei, candu se afla in pericolu. Cumu vomu invinge in fine pe inamicii nostri si cumu vomu bate pe contrarii nostri? Nu prin ura nici prin resbunarea releloru ce ne au facutu, nu, ci prin aceea cá le vomu proba cu blandetie nedreptulu loru si 'i vomu reconduce prin iubirea fratiésca pe calea amicitiei; pe cei inreutatiti inse vomu face bine déca 'i vomu evita pentru totu-déun'a. Prin urmare nu suntu óre faptele nóstre sorgintea din care curge

fericirea vieții noastre? A fi activu, întieptu și generos, éta ce se cere dela noi pentru că se potemu avea ceriulu pe pamentu și se potemu fi fericiti.

Numai omulu virtuosu este adevératu liberu, avutu și fericitu, și acestea elu nu le pôte pierde nici prin hasardu nici prin fatalitate, pentru-că elu se posede pe sine însusi, și pentru-că celu virtuosu nu pôte seși piérdia virtutea sa.

Nu bogatia, ci numai aceea ce este necesariu pentru de a trai constitué fericirea, și adesea se pôte observa, că fericirea și multumirea lipsescu cu totulu din cercurile înalte și bogate ale societatiei, în tempu ce ele se afla în cas'a simplului cetatiéou. Este necontestabile, că pe acestu pamentu se afla multi nefericiti. Causele suntu parte esterne, parte mare înse din ele se afla în omu însusi și mai alesu în nemultumirea lui cu positiunea sa sociala. A se renuntie la aceea ce nu pôte avea, a se folosi de aceea ce are și a nu fi pessimistu pentru viitoriulu seu, acésta ar' fi modulu celu mai corespundietoriu de a cugeta pentru cetatiénii acestei lumi. În ânim'a aceluia, în care locuesce multumirea insocita de sororile sale gemene: simplitate și modestia, acela pórta ceriulu în ânim'a sa, fia elu nascutu în palatu de marmora séu în coliba de nuele.

A fi multumiti cu sórtea noastră, a trai în pace, întru catu depinde dela noi cu ori cine, a'si da similitia de a urma legiloru divine și naturale, a iubi, a crede și a spera; éta ce se cere pentru-că cineva se póta fi multumitu pe acestu pamentu și se nu'si dorésca mórtea, dara nici se nu se téma de ea.

BIBLIOGRAFIA.

Manualu asupra procedurii în cauzele mai menunte procesuali civile (Art. de lege XXII, 1877) scrisu pre sém'a poporului romanu, în specie pentru judecatoriile comunale de Iosifu Popu, jude cercualu regescu etc. Pretiulu unui esemplariu e 80 cr. — 5 cr. porto-postalu.

Aniversarea a XXX-a dela eliberarea sateanului romanu. (Cartea V. a sateanului romanu). Cuprinsulu: „Catra martirii romani din 1848,” de Andreiu Muresianu. „Cantarea Romaniei” de N. Balcescu de R. L. 1848 3/15 Maiu 1878 séu se pastramu mosi'a și se cercetamu scól'a. „Adevéruri și invetiaturi.” — Pretiulu unui esemplariu cu porto-francatu e 15 cr. Dela 4 esemplarie unulu se dá gratis.

Carti scolastice. Abecedariu pentru scólele confesionali greco-catolice din dieces'a Gherlei, compusu, cu aprobarea prea ven. ordinariatu diecesanu, de J. P. Papiu. Editiunea III. straformata. — Autorulu a facutu din parte'si totulu, că acést'a editiune se corespunda toturor recerintiéloru unui Abecedariu bunu. Pretiulu unui esemplariu legatu e 22 cr. — 5 cr. porto postalu.

Legendariu pentru scólele poporali romane de Stefanu Popu profesoriu. Aprobatu de comisiunea scolastica archidiecesana din Blasiu. Editiunea II. îndreptata și inavutita. Cu 15 ilustratiuni. Întru tóts corespunde recerintiéloru unui legendariu bunu. Pretiulu unui esemplariu legatu e 45 cr. — 5 cr. porto-postalu. Librarii și dispunatorii de mai multe esemplarie primescu 10—15%.

Higien'a și scól'a. Foia pentru sanetate, morbi, educatiune și instructiune. Va esi în fia-care lună odata, în numeri baremi de o cóla. Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu e 2 fl., pre 1/2 anu 1 fl. Pentru Romani'a și strainatate pe unu anu 5 franci (lei noi), pe 1/2 anu 2 fr. 50 ctm. (2 lei noi 50 b.) Articlii, corespondentiile și totu ce privescé redactiunea se se tramita la Redactiune în Temisiór'a. Bani de prenumeratiune, reclamatiuni și totu ce privescé editiunea se se tramita: la Editiunea foiei în Gherl'a (Szamosujvár.) Pentru insertiuni se respunde taes'a timbrala și 1 cr. dela fia-care 10 litere. Cursulu III. Anulu 1878. Nrii IV., V. Lunile Aprilie și Maiu. Redactoriu, dr. P. Vasiciu, editoriu, N. F. Negrutiu.

Prenumerati!

Pré onoratu cleru romanu!

Margean'a cea mai frumoasă a virtutilor creștinesci este mangaierea celor întristati. A mangaii pre gelitori și a luá ertatiuni dela iubitiu celu repăsatu este o datina piá atatu de comuna mai alesu la poporulu nostru romanu, încatu a fi cu consideratiune la acést'a, ba a o sustiené și latí e de doritu și de lipsa nu numai pentru a dá aventu elocintiei sacre, dar' mai alesu și în interesulu pietatiei poporului nostru. — Óre este omu pre care se nu'lu întristedie mórtea unuia séu altuia dintre iubitiu sei? Oh nu! Toti avemu lipsa de mangaiere, că-ci fórte pucini suntu cei fericiti, și mare este numerulu celor nefericiti, cu ce'i a arare-ori, cu acesti'a ne întâlnim în totu momentulu. — Frumoasă e viétia celu fericitu, dar' trista e viétia celu nefericitu, și óre pôte se ne ajunga mai mare nefericire decatu atunci candu pierdemu pre vre-unulu dintre iubitiu nostri, oh atunci aieve că avemu lipsa de mangaiere. A satisface acestei datorintie creștinesci, a versá balsamu alinatoriu pre ranele celor întristati, a fostu și este scopulu subscrisului, candu m'amu detiermiritu a edá o „colectiune de predici funebrele și ertatiuni.” — Incatu voiu potea castigá placerea confratiloru mei cu edarea acestui opu, nu potu sci, că-ci „quod capít, tot sensus,” dar' speru că voru fi multi cari în acele predici voru affá esprese simtiemintele sale și le voru potea folosi cu succesu spre mangaierea ânimeloru celor întristate. — Bunavointiei Prea Onoratului Cleru Romanu recomandú dara acést'a colectiune de predici și ertatiuni la preoti, be-trani, barbati capi de familia, muieri be-trane și te-

nera, mame tenere, muieri mórte in patulu nascerei, muieri mórte indata dupa maritare, docenti, curatori bisericesci, studenti, fete tenere, prunci, diregatori, judi comunali, la barbati repausati cu mórte grabnica ori silnica si ertatiuni la tóte casurile. Aceste predici si iertatiuni le amu deja gata si le voiu dá sub tipariu indata ce voiu primi atati'a prenumeranti, incatu se mi se asigure spesele tipariului. Pretiulu de prenumeratiune 'lu defigu la 1 fl. 50 cr. platindu dupa primirea opului. Dela 10 esemplarie odata prenumerate voiu dá unulu cá rabatu. Prenumeratiunile me rogu a se face mai tardiu pana in capetulu lunei Iuniu a. c. st. n. cá se me potu orientá pentru esemplariele tiparinde. Pentru acei P. O. domni preoti, carii ar' dori a cunósce cinosur'a ce amu luat'o in prelucrarea amentiteloru predici, amu onóre a le trage atentiunea la predic'a la mórtea unui preotu betranu esita in fascicululu alu douilea a foiei „Predicatoriulu Sateanului Romanu“ redactata in Gherl'a. Altu-cumu insemnu cá cele mai multe din aceste predici suntu scurte, si preste totu suntu menite spre mangaierea celoru intristati. — Cu acésta ocaziune amu onore a aduce la cunoscinti'a Preaveneratului Cleru Romanu cá la subscribulu se afla inca esemplaria din „Concordanti'a biblica reale“ si din „Catechese pentru pruncii scolari“ care benevoitoriloru prenumeranti le voiu dá cu pretiulu scadiutu, si anume: Concordanti'a cu 2 fl. 20 cr. ér' Catechesele cu 1 fl. 20 cr. Ambele de-odata prenumerate le voiu dá cu 3 fl. — In urma pentru docenti „Catechesele“ le voiu dá cu 1 fl. v. a. — despre ce me rogu cá P. O. Domni preoti se benevoiesca a'i incunoscinti'a.

Recomendandu-me bunevointiei Preaonoratului Cleru Romanu, remanu in Gherl'a, diu'a santului Georgiu 1878.

Tidu Budu,

conciplistu episcop. v-notariu si
asesoru consistorialu.

Carte de rogatiuni pentru tinerimea romana va esi de sub tipariu in 15 Iuniu a. c. Cartea acésta cuprinde rogatiuni la tóte ocaziunile si e scrisa in limba usióra, curata de ori ce streinismi. Pretiulu unui esemplariu e numai 25 cr. — Esemplarie legate inca se voru capetá cu cate 30, 50, 80 cr. 1 fl. 2. fl. 3 fl. 4 fl. 5 fl. si 10 fl. unulu, dupa cualitatea legaturei. Comparatorii de mai multe esemplarie voru capatá gratis: dela 5 esempl., unulu; dela 10 esempl., doue; dela 20 esempl., cincii; dela 40 esempl., diece; dela 100 esempl., treidieci. A se adresá: la editiunea acestei foie in Gherl'a (Szamosujvár). Pretiulu este a se tramite inainte prin asemnatiuni.

Notitie economice.

— Pentru acele persóne si mai alesu femeii, care nu potu suferi sdruncinarea trasurei, midiuloculu

celu mai recomandabile este a'si pune pe stomacu inainte de plecarea, o cóla de chartia sugatóre inmuiata in alcoholu.

→ Midiuloculu celu mai bunu in contra impunseturei de albine séu de vespi este: a unge impunsetur'a cu miere.

— Fidelitatea canelui se póte castiga, mai intaiu prin o tractare buna, éra apoi inbibandu cu sudóre o bucata de paine séu carne, care 'i se da canelui se o manance.

— Fierulu si otielulu se potu conserva cu ani intregi fara cá se prindia rugina, déca 'lu inmoi in apa de varu.

— Midiuloculu celu mai siguru de a se desbeta este a bea unu paharu cu apa, in care s'au turnatu cateva picaturi de amoniacu. Tredirea se face aprópe la momentu.

— Din vinu otielitu se póte face otietulu celu mai bunu si in tempulu celu mai scurtu punendu-se in elu cateva surcele de lemn de fagu.

— In contra asudarei picióreloru se intrebuintadia frecarea loru cu o pandia uscata si spalarea cu alcoholu.

— Unu midiulocu in contra impunseturei de albina este si acela, de a taia o cépa in doua si a freca cu partea din laintru punctulu de impunsetura, care apoi nu va durea si nici nu se va imfla.

— Faci'a arsa de sóre se póte inalbi spalandu-o cu urmatórea miestura: ia 2 cupe de lapte, stórce in elu zama delá o lamaia, pune o lingura de alcoholu, 4 loti zacharu pisatu, 1 lotu alaunu si fierbe-le bine $\frac{1}{4}$ de óra, ia spum'a josu si o strecóra printr'o sita séu pandia désa si'ti unge apoi faci'a innegrita.

— Unu midiulocu bunu in contra tusei chronice séu catarhale este: ia o óla smaltata ca de o cupa si o unge pe din laintru cu pacura de lemn de mestécanu, dupa aceea tórna in fia-care di o cupa de apa in óla, lasa-o se stea 24 óre si apoi o bea in 4 renduri in fia-care di. La 14 dile reinoieste ungera ólei cu pacura.

— Castravetii se potu conserva verdi pana adencu in érna, déca 'i ungi cu albusiu de ou, 'i lasi se se usce si 'i pui la unu locu sventatu.

— A feri purceii se nu fia mancati de mam'a loru. Purceii de nou fetati se fréca cu spirtu séu cu rachiú, acésta inpedeca de a fi mancati de scrófa.

— Cenusi'a de tutunu (tabacu), este buna in contra galbediei la oi; mestecata in nutretulu cailoru este unu midiulocu bunu pentru mistuire; pe gascele cele tinere le apara in contra bóleloru déca li se amesteca de trei-ori pe septemana in mancare, si preserata pe straturi cenusi'a de tutunu alunga insectele stricatióse.

— Pentru-cá scandurile uscandu-se se nu se crepe la capete, se lipesce o fasia de pandia séu de chartia mai grósa la capetele loru.